

Svatý Šebestián

Hl. Sebastian

■ 1500–1520

Lipové dřevo, plná socha
pochází z kostela Panny Marie a Čtrnácti
sv. pomocníků při bývalém klášteře
františkánů-observantů v Kadani

Lindenholz, Vollplastik
aus der Kirche der Jungfrau Maria und der Hl. Vierzehn
Nothelfer beim ehemaligen Kloster
der Franziskaner-Observanten in Kaaden

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 96

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 96

Výjimečná socha světce byla pravděpodobně objednána přímo pro kadaňský klášter františkánů-observantů. Krásná původní polychromie s prosvítajícími namodralými žilami a zejména realisticky ztvárněný jinošský akt v nadživotní velikosti umocňují formální vytríbenost řezby a předznamenávají již nástup nového renesančního názoru. Autor sochy byl dobře obeznámen s aktuální tvorbou hornofranckého sochaře Tilmana Riemenschneidera, činného ve Würzburgu v letech 1490 až 1531, a je možné předpokládat, že se vyškolil přímo v jeho dílně.

Diese außergewöhnliche Statue ist wahrscheinlich unmittelbar für das Kaadner Franziskanerkloster in Auftrag gegangen. Die Pracht ihrer ursprünglichen Farbfassung mit den durchschimmernden bläulichen Adern und vor allem der überlebensgroße, realistische gestaltete Jünglingsakt potenzieren die formale Verfeinerung des Schnitzwerks und nehmen bereits das Aufkommen der neuen, von der Renaissance geprägten Anschauung vorweg. Der Autor dieser Statue muss mit dem aktuellen Schaffen des zwischen 1490 und 1531 in Würzburg tätigen oberfränkischen Bildhauers Tilman Riemenschneider vertraut gewesen sein und man darf getrost annehmen, dass er unmittelbar in dessen Werkstatt seine Schulung erhalten hatte.

Kristovo příbuzenstvo

■ 1500–1510

Lipové dřevo, reliéf
původní provenience neznámá

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. KP 79

Heilige Sippe

Lindenholz, Relief
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. KP 79

Reliéf byl před rokem 1920 objeven na faře kostela sv. Petra a Pavla v Prunéřově ze 13. století, který byl zbořen v letech 1962–1966. V minulosti tvořil střed oltáře. Ikonografie výjevu je zde redukována na sv. Annu s jejími třemi muži a Pannu Marii s Josefem. Ideové centrum tvoří živě podaná postava Ježíše. Řezbář osobitým způsobem zpracoval podněty sochaře Veita Stosse z počátku jeho norimberského období.

Das Relief wurde vor 1920 im Pfarrhaus der Kirche zu St. Petrus und Paulus von Brunnersdorf entdeckt, die in den Jahren 1962–1966 abgerissen worden ist. In der Vergangenheit bildete es den Zentralteil des Altars. Die Ikonographie der Szene wurde auf die Hl. Anna und ihre drei Ehemänner sowie die Jungfrau Maria mit Joseph reduziert. Den geistigen Mittelpunkt bildet die Jesusgestalt in voller Bewegung. Der Bildschnitzer hat hier auf eigene Weise die von Veit Stoß aus der Frühzeit seiner Nürnberger Periode ausgehenden Impulse verarbeitet.

Sv. Anna Samotřetí z Horní Vsi

Hl. Anna Selbdritt aus Oberdorf

■ **kolem / um 1500**

Lipové dřevo, zadní strana plochá
pochází z kostela sv. Barbory v Horní Vsi

Lindenholz, Rückseite flach
aus der St. Barbarakirche in Oberdorf

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 8

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 8

Socha sv. Anny, jedné z patronek havířů, byla pravděpodobně součástí vybavení hornického kostela v Horní Vsi. Anenský kult byl značně rozšířen v celé oblasti Krušných Hor. Patronát sv. Anny nad důlními činnostmi bývá odvozován z podobenství o pokladu ukrytém v poli z textu Matoušova evangelia (Mt 13, 44). Socha náleží k tzv. hieratickému typu zobrazení sv. Anny: sedící světice má na kolenou symetricky umístěné postavy Panny Marie a Ježíška.

Die Statue der Hl. Anna, der Schutzpatronin der Bergleute, gehörte wahrscheinlich zur Ausstattung der Bergmannskirche in Oberdorf. Der St. Annakult war überall im Erzgebirge stark verbreitet. Die Schutzherrschaft der Hl. Anna über die Bergbautätigkeiten wird meist auf das Gleichnis vom verborgenen Schatz im Acker aus dem Matthäusevangelium (Mat. 13, 44) bezogen. Die Statue zählt zum sog. hieratischen Darstellungstyp der Hl. Anna: Die sitzende Heilige hat auf den Knien die symmetrisch angeordneten Gestalten der Jungfrau Maria und des Jesusknaben.

Sv. Barbora a Sv. Kateřina alexandrijská

Hl. Barbara und Hl. Katharina von Alexandrien

■ kolem / um 1510

Lipové dřevo, reliéfy
původní provenience neznámá

Lindenholz, Reliefe
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 3 a P 4

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 3 u. P 4

Reliéfy byly nalezeny v Místě u hradu Hasištejna. Je možné, že byly původně objednány Lobkovici pro výzdobu hradní kaple. Obě řezby bývají řazeny do skupiny děl dříve spojovaných s Ulrichem Creutzem, určitý vztah je poji např. s vystaveným souborem soch z Vilémova či se sv. Annou z Otvic. Kromě vlivu soudobého norimberského sochařství, v letech 1496 až 1533 ovládaného převážně Veitem Stosse, je patrné rovněž řezbářovo saské školení. Zajímavé srovnání nabízí reliéf Panny Marie Ochránitelky v Annabergu-Buchholz, který snad mohl vzniknout ve stejné dílně jako Sv. Kateřina a Sv. Barbora.

Die Reliefe wurden in Platz bei Burg Hassenstein gefunden. Möglicherweise waren sie ursprünglich von den Lobkowitz als Ausschmückung der Burgkapelle in Auftrag gegeben worden. Beide Schnitzwerke werden meist der Gruppe von Arbeiten zugeordnet, die mit Ulrich Creutz zusammenhängen; gewisse Beziehungen bestehen z.B. auch zur ausgestellten Schnitzwerk Kollektion aus Willomitz bzw. zur Hl. Anna aus Udwitz. Außer dem Einfluss der in den Jahren 1496 bis 1533 vorwiegend von Veit Stöß beherrschten Nürnberger Bildhauerei tritt hier auch die sächsische Lehre des Schnitzers hervor. Einen interessanten Vergleich bietet das Relief der Schutzmantelmadonna in Annaberg-Buchholz an, das möglicherweise in der gleichen Werkstatt entstanden ist wie die Hll. Katharina und Barbara.

Sv. Anna Samotřetí z Otvic

■ kolem / um 1520

Lipové dřevo, zadní strana vyhloubená
pochází z kostela sv. Barbory v Otvicích

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 2

Hl. Anna Selbdritt aus Udwitz

Lindenholz, Rückseite ausgehöhlt
aus der St. Barbarakirche in Udwitz

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 2

Sv. Anna je neobvykle zobrazená pouze s Ježíškem na klíně, samostatná postava Panny Marie, případně další figury z výjevu příbuzenstva Kristova se nedochovaly. Ojedinělý motiv pyxidy v Annině levé ruce předznamenává oběť Ježíše Krista – v nádobce se uchovávaly vonné balzámy k pomazání těla, v liturgickém provozu slouží jako schrána na konsekrovanou hostii. Blízkou stylovou analogii představuje vynikající Sv. Anna Samotřetí z děkanského kostela v Ústí nad Labem, dnes vystavená v Národní galerii v Praze.

Die Hl. Anna ist hier unüblich nur mit dem Jesusknaben auf dem Schoß dargestellt; die selbständige Mariengestalt bzw. weitere Figuren aus der Szene der Heiligen Sippe sind nicht erhalten geblieben. Das einzigartige Motiv der Pyxida in Annas linker Hand nimmt Christi Opfertod vorweg – in einem solchen Gefäß wurde duftender Balsam zur Balsamierung eines Leichnams aufbewahrt, bei der liturgischen Verwendung diente es zur Aufbewahrung der Hostie nach der heiligen Wandlung. Eine stilistisch nahe Analogie bietet die heute in der Nationalgalerie in Prag ausgestellte hervorragende Heilige Anna Selbdritt aus der Dechaneikirche in Aussig.

Sv. diákon (Vavřinec) z Křimova

■ **1510–1520**

Lipové dřevo, zadní strana vyhloubená
pochází z kostela sv. Anny v Křimově

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 79

Heiliger Diakon (Laurentius) aus Kríma

Lindenholz, Rückseite ausgehöhlt
aus der St. Annenkirche von Kríma

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 79

Sv. Vavřinec je charakterizován dalmatikou s krátkým rukávem jako jáhen. Chybějící atribut znejasňuje přesné ikonografické určení, avšak podle polohy rukou je pravděpodobné, že přidržovaly rošt, na němž byl světec zaživa upečen. Josef Opitz předpokládá, že řezba vznikla ve stejné regionální dílně jako sousední Sv. Jan Evangelista. Přes určité shody je však patrné odlišné výtvarné i řezbářské provedení soch, které jejich původ v jednom dílenském provozu relativizuje.

Der Hl. Laurentius wird von der kurzärmeligen Dalmatik als Diakon ausgewiesen. Das fehlende Attribut erschwert die genaue ikonographische Bestimmung, doch aufgrund der Handstellung dürfte er wahrscheinlich den Bratrost halten, auf dem er bei lebendigem Leib als Märtyrer verbrannt worden ist. Josef Opitz nahm an, das Schnitzwerk sei in der gleichen regionalen Werkstatt entstanden wie der Hl. Evangelist Johannes daneben. Ungeachtet einer gewissen Übereinstimmung fällt aber die unterschiedliche kompositorische und schnitzerische Ausführung der Statuen ins Auge, was ihre Herkunft aus einem und demselben Werkstattbetrieb in Frage stellt.

Sv. Jan Evangelista z Křimova

■ **1510–1520**

Lipové dřevo, zadní strana vyhloubená
pochází z kostela sv. Anny v Křimově

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 78

Hl. Evangelist Johannes aus Kríma

Lindenholz, Rückseite ausgehöhlt
aus der St. Annenkirche von Kríma

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 78

Gesto pravice sv. Jana Evangelisty naznačuje, že nad kalichem přidržoval hada, symbol pokořeného satana. Stejně jako v případě sousedního Sv. Vavřince spočívá stylové východisko Sv. Jana ve stossovsky orientované francké tvorbě přelomu 15. a 16. století. Řezbářské zpracování Sv. Jana nedosahuje úrovně sochy sv. Vavřince, jak dokládá mj. nepochopená snaha o kontrapost s oběma pokrčenými koleny.

Die Geste der rechten Hand des Evangelisten Johannes deutet an, dass er über dem Kelch eine Schlange hielt, das Symbol für den bezwungenen Satan. Genau wie im Fall des Hl. Laurentius daneben ist die stilistische Grundlage des Hl. Johannes in der von Veit Stoß geprägten fränkischen Bildhauerkunst von der Wende des 15. und 16. Jahrhunderts zu suchen. Die schnitzerische Bearbeitung des Hl. Johannes erreicht nicht das Niveau der Laurentiusstatue, wie unter anderem der misslungene Kontrapostversuch mit beiden leicht eingeknickten Knien verrät.

Bolestná Panna Marie z Jirkova

■ **1520–1525**

Lipové dřevo, plná socha
pochází z kostela sv. Jiljí v Jirkově

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 34

Trauernde Maria aus Görkau

Lindenholz, Vollplastik
aus der St. Ägidiuskirche in Görkau

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 34

Expresivní ladění na vysoké úrovni provedené řezby je zdůrazněno štíhlými protáhlými proporcemi. Bolestná Panna Marie byla Josefem Opitzem spolu se sochami sv. Linharta z Březence, sv. Jana Evangelisty a sv. diákona zařazena do dílny anonymního řezbáře označeného jako Jirkovský mistr. Od jmenovaných soch se však stylově odlišuje svou zřetelnou vazbou na dílo dolnobavorského sochaře Hanse Leinbergera (1475/80–1531) činného v Landshutu.

Die expressive Gestimmtheit des vorzüglich ausgeführten Schnitzwerks wird von den schlanken gestreckten Proportionen unterstrichen. Die Trauernde Maria wurde von Josef Opitz neben den Statuen des Hl. Leonhard aus Pirken, dem Hl. Evangelisten Johannes und dem Hl. Diakon der Werkstatt eines anonymen Meister zugesprochen, der als Meister von Görkau bezeichnet wurde. Von den genannten Arbeiten unterscheidet sie sich aber stilistisch durch eine deutliche Bindung an das Werk des in Landshut tätigen niederbayerischen Bildhauers Hans Leinberger (1475/80–1531).

Madona, Sv. Mikuláš a Sv. Václav z Vilémova

■ kolem / um 1520

Lipové dřevo, plné sochy
pocházejí z kostela sv. Mikuláše ve Vilémově

Zapůjčilo Biskupství litoměřické

Madonna, Hl. Nikolaus und Hl. Wenzel aus Willomitz

Lindenholz, Vollplastiken
aus der St. Nikolaikirche in Willomitz

Leihgabe des Bistums Leitmeritz

Všechny tři sochy zdobily barokní hlavní oltář kostela sv. Mikuláše ve Vilémově u Kadaně. Původně byly součástí tamního pozdně gotického retáblu. Stylové východisko souboru spočívá v tvorbě Veita Stosse z jeho norimberského období, určité analogie lze najít rovněž v sousedním Sasku. Vilémovská skupina byla dříve autorsky spojována s Ulrichem Creutzem, tvůrcem náhrobku Jana Hasištejnského z Lobkovic v kadaňském františkánském kostele.

Alle drei Statuen zierten den barocken Hochaltar der St. Nikolai-kirche von Willomitz bei Kaaden. Ursprünglich waren sie Bestandteile des dortigen spätgotischen Altaraufsatzes. Die stilistische Grundlage der Statuengruppe entstammt dem Schaffen von Veit Stoß aus dessen Nürnberger Periode; gewisse Analogien kann man auch im benachbarten Sachsen finden. Die Willomitzer Gruppe wurde früher mit der Urheberschaft des Ulrich Creutz zusammengebracht, dem Schöpfer des Grabmals für Johann Hassenstein von Lobkowitz in der Kaadner Franziskanerkirche.

**MISTR OLTÁŘE
V PODELWITZ**

(činný 1505–1530) – okruh

**Narození Krista
a Klanění
sv. tří králů**

■ **kolem / um 1520**

Lipové dřevo, reliéfy
původní provenience neznámá

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 14 a 15

**MEISTER VOM ALTAR
IN PODELWITZ**

(1505–1530 tätig) – Umkreis

**Christi Geburt
und Anbetung
der Könige**

Lindenholz, Reliefe
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 14 u. 15

Oba výjevy patří k nejčastěji zobrazovaným scénám na křídlech oltářních retáblů. Kompozice reliéfů je inspirována hojně rozšířenými grafickými předlohami Martina Schongauera (asi 1448–1490). Řezby jsou řazeny do okruhu saského Mistra oltáře z Podelwitz pracujícího v Lipsku, který bývá některými německými badateli ztotožňován se Stephanem Hermsdorfem činným mezi lety 1516 a 1543 převážně ve Freibergu. Z dílny tohoto mistra by mohla pocházet rovněž socha Madony v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Chomutově.

Beide Szenen gehören zu den häufigsten Darstellungen auf Altarflügeln. Die Reliefkomposition wurde von den weit verbreiteten grafischen Vorlagen Martin Schongauers (um 1448–1490) inspiriert. Die Schnitzwerke werden dem Umkreis des in Leipzig tätigen sächsischen Meisters vom Podelwitzer Altar zugeordnet, der von manchen deutschen Forschern mit dem zwischen 1516 und 1543 überwiegend in Freiberg tätigen Stephan Hermsdorf identifiziert wird. Aus der Werkstatt dieses Meisters könnte auch die Madonnenstatue in der Mariä Himmelfahrtskirche von Komotau stammen.

Oltářní křídla s mariánskými výjevy

■ **kolem / um 1500**

Tempera na jedlovém dřevě,
oboustranně malované desky
původní provenience neznámá

Oblastní muzeum v Chomutově,
inv. č. O 994 a O 995

Altarflügel mit Marienszenen

Tempera auf Tannenholz,
beidseitig bemalte Tafel
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Regionalmuseum in Komotau,
Inv. Nr. O 994 u. O 995

Oba deskové obrazy byly součástí retáblu, jehož střední část se nedochovala. Při zavření oltáře křídla zobrazovala výjev Zvěstování Panně Marii, otevřená pak ukazovala scény Narození Krista a Navštívení Panny Marie. Výjevy jsou inspirovány grafickými listy Martina Schongauera činného v Colmaru v letech 1470 až 1491. Oltářní křídla byla spolu s Želinským oltářem od Mistra I. W. a Oltářem sv. Barbory z okruhu Hanse Hesseho nalezena v kostele sv. Vavřince v Želině u Kadaně.

Beide Tafelbilder gehörten zu einem Altar, dessen Mittelteil nicht erhalten ist. Die geschlossenen Flügel zeigen die Szene Mariä Verkündigung, geöffnet die Szenen Christi Geburt und Mariä Heimsuchung. Die Szenen sind von Grafikvorlagen des zwischen 1470 und 1491 in Colmar tätigen Martin Schongauer inspiriert. Die Altarflügel wurden zusammen mit dem Seelauer Altar des Meisters I. W. und dem St. Barbara-Altar aus dem Umkreis von Hans Hesse in der St. Laurentiuskirche in Seelau bei Kaaden gefunden.

Kadaňské Ukřižování

■ kolem / um 1520

Tempera na jedlovém dřevě
pochází z kostela Panny Marie
a Čtrnácti sv. pomocníků při bývalém
klášteře františkánů-observantů v Kadani

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. O 27

Die Kaadner Kreuzigung

Tempera auf Tannenholz
entstammt der Kirche der Jungfrau Maria
und der Vierzehn Hl. Nothelfer im ehemaligen
Kloster der Franziskaner-Observanten in Kaaden

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. O 27

Kompozice je ovlivněna grafickými listy a malbami Lucase Cranacha st., který se svou rozsáhlou dílnou působil mezi lety 1505 až 1550 v saském Wittenbergu. Velmi blízkou obdobu kadaňské desky představují nedávno odkryté nástěnné malby v chóru klášterního kostela františkánů-observantů v Kadani, které by mohly pocházet od téhož autora.

Die Komposition steht unter dem Einfluss von Drucken und Gemälden Lucas Cranachs d.Ä., der mit seiner umfangreichen Werkstatt zwischen den Jahren 1505 und 1550 im sächsischen Wittenberg tätig war. Eine sehr nahe Analogie zu diesem Kaadner Tafelbild stellen die unlängst freigelegten Wandmalereien im Chor der Klosterkirche der Franziskaner-Observanten in Kaaden dar, die vom selben Autor stammen könnten.

HANS HESSE

(činný 1497–1539)

okruh nebo dílna

Oltář sv. Barbory

■ **po roce / nach 1524**

Tempera na jedlovém dřevě,
socha sv. Barbory z lipového dřeva
původní provenience neznámá

Oblastní muzeum v Chomutově,
inv. č. O 996 – O 1002

Otevřený retábl zobrazuje světice sv. Kateřinu a sv. Dorotu, při zavření vidíme sv. Mikuláše, sv. Wolfganga, sv. Jeronýma a sv. Martina. Na predele (podstavci) je polopostava sv. Anny Samotřetí mezi sv. Otýlií a sv. Markétou. Ve střední skříní vyniká řezba sv. Barbory. Výběr světců naznačuje, že oltář mohl být objedнан havířskou komunitou. Retábl je spojován s dílnou či okruhem saského malíře Hanse Hesseho, činného ve Cvikově a Buchholzi, který po roce 1524 pracoval převážně pro objednavatele z české strany Krušnohoří.

Geöffnet zeigt das Altarretabel die Hll. Katharina und Dorothea, in geschlossenem Zustand sieht man die Hll. Nikolaus, Wolfgang, Hieronymus und Martin. Auf der Predella sieht man die Halbfigur der Hl. Anna Selbdritt zwischen den Hll. Ottilie und Margarethe. Im Mittelschrein sticht die Schnitzwerkstatue der Hl. Barbara hervor. Die Auswahl der Heiligen deutet an, dass der Altar von der Bergknappengemeinde in Auftrag gegeben worden sein könnte. Das Retabel wird mit der Werkstatt bzw. dem Umkreis des sächsischen Malers Hans Hesse in Verbindung gebracht, der in Zwickau und Buchholz tätig war, nach 1524 aber überwiegend für Auftraggeber auf der böhmischen Seite des Erzgebirges gearbeitet hat.

HANS HESSE

(1497–1539 tätig)

Umkreis oder Werkstatt

St. Barbara-Altar

Tempera auf Tannenholz,
Statue der hl. Barbara aus Lindenholz
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Regionalmuseum in Komotau,
Inv. Nr. O 996 – O 1002

MISTR I. W.
(činný 1520–1540/50)

Želinský oltář

■ **1526**

Tempera na dřevě: střední deska a křídla
z jedlového dřeva, predela ze smrkového dřeva
pochází z kostela Panny Marie a Čtrnácti sv. pomocníků
při bývalém klášteře františkánů-observantů
v Kadani

Oblastní muzeum v Chomutově,
inv. č. O 836 – O 841

DER MEISTER I. W.
(1520–1540/50 tätig)

Seelauer Altar

Tempera auf Holz: Mitteltafel und Flügel
aus Tannenholz, Predella aus Fichtenholz
entstammt der Kirche der Jungfrau Maria und der
Vierzehn Hl. Nothelfer im ehemaligen Kloster der
Franziskaner-Observanten in Kaaden

Regionalmuseum in Komotau,
Inv. Nr. O 836 – O 841

Jedno z nejvzácnějších děl v severozápadních Čechách je datováno a signováno Mistrem I. W., žákem Lucase Cranacha st. Ústřední výjev Smrt Panny Marie doplňují čtyři mariánské scény na křídlech otevřeného oltáře. Při zavření se objeví postavy čtyř zemských patronů: sv. Vojtěcha, sv. Václava, sv. Zikmunda a sv. Víta. Oplakávání Krista na predele je po stranách doprovázeno erby donátora retáblu Opela z Fictumu († 1543). Oltář se nejpozději od 19. století nacházel v kostele sv. Vavřince v Želině u Kadaně, původně však byl určen pro kadaňský klášterní kostel.

Eins der wertvollsten Werke Nordwestböhmens wurde vom Meister I. W. datiert und signiert, einem Schüler Lucas Cranachs d.Ä. Das Zentralbild mit Mariä Tod wird von vier Marienszenen auf den Flügeln des geöffneten Altars begleitet. In geschlossenem Zustand erscheinen die Figuren der vier heiligen Landespatrone: Adalbert, Wenzel, Sigmund und Veit. Die Beweinung Christi auf der Predella wird beidseitig von Wappen des Retabel-Stifters Opel von Vitzthum (†1543) flankiert. Der Altar hat sich spätestens seit dem 19. Jahrhundert in der St. Laurentiuskirche von Seelau bei Kaaden befunden, war aber ursprünglich für die Kaadner Klosterkirche bestimmt.

Odpočívající Kristus

■ 1585

Tempera na dubovém dřevě
původní provenience neznámá

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. O 15

Christus in der Rast

Tempera auf Eichenholz
ursprüngliche Provenienz unbekannt

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. O 15

Dílo je pozdní kopií obrazu od Mistra I. W. z roku 1541, který je dnes vystaven v Drážďanech. Do roku 1585 datovaný obraz zdařile imituje originální kompozici, rukopis umělce však nezapře slohové cítění pozdní renesance s charakteristickým temným koloritem a expresivnějším výrazem. Temnosvitný charakter malby připomíná manýristické práce. Obraz byl původně začleněn do nástavce mladšího – barokního – oltáře v jezuitském kostele sv. Ignáce v Chomutově, postaveném v letech 1663–1668 podle plánů italského architekta Carla Luraga.

Das Werk ist eine späte Kopie eines Gemäldes vom Meister I. W. aus dem Jahr 1541, das heute in Dresden ausgestellt wird. Das bis zum Jahr 1585 datierte Bild imitiert gelungen die Originalkomposition, doch kann die Handschrift des Künstlers nicht das Stilempfinden der Spätrenaissance mit dem charakteristischen dunklen Kolorit und großer Ausdruckskraft verleugnen. Das Helldunkel des Gemäldes erinnert an manieristische Arbeiten. Das Bild war ursprünglich in den Aufsatz eines jüngeren – barocken – Altars in der Jesuitenkirche des Hl. Ignatius zu Komotau eingefügt worden, die in den Jahren 1663–1668 nach Plänen des italienischen Architekten Carlo Lurago gebaut worden ist.

FRANZ MAIDBURG

(* Freiberg kolem / um 1480/85 – † Freiberg 1533)

Sv. Florián a Sv. Václav

Hl. Florian und Hl. Wenzel

■ **1529–1533**

Opuka, plné sochy
pocházejí z nástavce portálu
bývalého veitmilovského zámku v Chomutově

Pläner-Kalkstein, Vollplastiken
stammen von Portalaufsatz
des ehemaligen Weitmühler Schlosses in Komotau

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. La 1 a La 2

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. La 1 u. La 2

Opukové sochy sv. Floriána a sv. Václava se původně nacházely po stranách nástavce raně renesančního portálu bývalého veitmilovského zámku v Chomutově, jehož fragmenty jsou zde rovněž vystaveny. Světci zpodobení jako rytíři ve zbroji měli za úkol ochraňovat šlechtické sídlo. Jejich autorem byl saský sochař Franz Maidburg, jehož nejvýznamnějším dílem je sto kamenných reliéfů s biblickými scénami a zobrazeními lidského věku na poprsnici empory kostela sv. Anny v Annabergu-Buchholzi z let 1518–1522.

Die Pläner-Kalksteinstatuen der Hll. Florian und Wenzel befanden sich ursprünglich zu beiden Seiten des Frührenaissance-Portalaufsatzes am einstigen Weitmühler Schloss in Komotau, dessen Fragmente gleichfalls hier ausgestellt sind. Die als geharnischte Ritter dargestellten Heiligen sollten diesen Adelssitz behüten. Die Figuren hat der sächsische Bildhauer Franz Maidburg gehauen, dessen bedeutendstes Werk die hundert Steinreliefe mit biblischen Szenen und Abbildungen des menschlichen Alters an der Emporenbrüstung der St. Annenkirche in Annaberg-Buchholz aus den Jahren 1518–1522 sind.

Fragmenty portálu bývalého zámku v Chomutově

■ **1529–1533**

Opuka

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. La 4 a La 5

Portalfragmente vom einstigen Schloss in Komotau

Pläner-Kalkstein

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. La 4 u. La 5

Portál vznikl při přestavbě zámku po požáru v roce 1525 a jeho kamenickou výzdobu objednal Šebestián z Veitmile. Původní podoba díla je známá z rytiny Wilhelma Kandlera z 19. století: v obloukovém tympanonu edikulového portálu se nacházely alianční erby Šebestiána z Veitmile a jeho ženy Anny Glatzovny ze Starého Dvora, po stranách byl zdoben baňatými kandelábrovými sloupy s raně renesančními motivy. Umělci čerpali inspiraci ze saské tvorby, velmi blízký je např. portál do Staré sakristie kostela sv. Anny v Annabergu-Buchholzi z roku 1518. Při přestavbě radnice v roce 1846 byl veitmilovský portál snesen.

Das Portal ist beim Schlossumbau nach dem Brand von 1525 entstanden, das Steinmetzdekor hat Sebastian von Weitmühle in Auftrag gegeben. Das ursprüngliche Aussehen des Werks ist von einem Stich Wilhelm Kandlers aus dem 19. Jahrhundert bekannt: im Bogentympanon des Ädikulaportals prangten die Allianzwappen des Sebastians von Weitmühle und seiner Gemahlin Anna Glatz von Althof, beidseitig durch bauchige Kandelabersäulen mit Frührenaissancemotiven verziert. Die Künstler haben sich von sächsischen Arbeiten inspirieren lassen, sehr ähnlich sieht beispielsweise das Portal zur Alten Sakristei der St. Annenkirche in Annaberg-Buchholz von 1518 aus. Beim Rathausumbau von 1846 wurde das Weitmühler Portal abgenommen.

GEORG MEYER

(* Kadaň / Kaaden kolem / um 1535 – † Kadaň / Kaaden před / vor 1600)

Oltář ze Zahořan

Altar aus Sehrles

■ **1589**

Pískovec
pochází z kostela sv. Jana Evangelisty
v Zahořanech

Sandstein
entstammt der Kirche des Hl. Evangelisten Johannes
in Sehrles

Zapůjčeno z majetku České republiky

Leihgabe aus dem Besitz der Tschechischen Republik

Oltář byl roku 1589 objednáán Hansem ze šlechtické rodiny Raberů z Brus, která vlastnila obec Zahořany u Kadaně již od konce 15. století, a jeho ženou Marianou ze Štampachu. Zahořanští Raberové se v té době hlásili k luterské církvi, ikonografie oltáře je proto protestantská s ústředním tématem Poslední večeře. Monogram GM na pilířku u nohou Madony prozrazuje autora oltáře, kterým byl Georg Meyer z Kadaně.

Der Altar wurde 1589 von Hans aus der adeligen Familie Räber von Brus in Auftrag gegeben, die den Ort Sehrles bei Kaaden bereits seit Ende des 15. Jahrhunderts in ihrem Besitz hatte und dessen Frau Marianna von Steinbach. Die Räber in Sehrles bekannten sich damals zum lutherischen Glauben, deshalb ist die Altar-Ikonografie protestantisch und hat die Abendmahlsszene zum Zentralmotiv. Das Monogramm GM zu Füßen der Madonna verrät der Urheber des Altars, also Georg Meyer aus Kaaden.

Krucifix z Březence

■ **kolem / um 1530**

Lipové dřevo, plná socha, kříž novější
pochází z kostela sv. Linharta v Březenci

Oblastní muzeum v Chomutově, inv. č. P 31

Kruzifix aus Pirken

Lindenholz, Vollplastik, Kreuz jünger
aus der St. Leonhardkirche in Pirken

Regionalmuseum in Komotau, Inv. Nr. P 31

Řezba Krista na kříži formálně následuje skupinu expresivních soch Ukřižovaných z doby kolem roku 1520, dochovaných v hojném počtu v Kadani a okolí a dříve připisovaných Ulrichu Creutzovi. Figura odkazuje rovněž na starší vzory norimberského sochařství sedmdesátých a osmdesátých let 15. století, avšak anatomicky přesné podání těla ji řadí do první třetiny 16. století. Expresivní výraz byl umocněn parukou z „pravých“, tj. žíněných vlasů. Polychromie, trojdílná paprscitá svatozář i kříž pocházejí až z mladší doby.

Die Holzskulptur am Kreuz folgt formal der Gruppe von expressiven Gekreuzigten aus der Zeit um 1520, die in großer Zahl in Kaaden und Umgebung erhalten geblieben sind und früher Ulrich Creutz zugeschrieben wurden. Die Figur verweist auch auf ältere Vorlagen aus der Nürnberger Bildhauerkunst der siebziger und achtziger Jahre des 15. Jahrhunderts, doch die anatomisch genaue Körperwiedergabe reiht sie ins erste Drittel des 16. Jahrhunderts ein. Die Expressivität wird durch eine Perücke aus „echtem“ Haar, d.h. Rosshaar noch gehoben. Die Polychromie, der dreiteilige strahlige Heiligenschein und das Kreuz entstammen einer jüngeren Zeit.